

5. Таганцев Н. С. Русское уголовное право : в 2 т. М. : Наука, 1994. Т. 2. 393 с.

6. Лейст О. Э. Санкции и ответственность по советскому уголовному праву (теоретические проблемы). М. : Изд-во МГУ, 1981. 240 с.

7. Гольденвейзер А. С. Преступление – как наказание, а наказание – как преступление. Этюды, лекции и речи на уголовные темы. К. : Типография Р. К. Лубковского. Б.-Владимирская, 46. 1911. 75 с.

Женутий В. І,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

**ВИКОРИСТАННЯ/ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПІД ЧАС УЧИНЕННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК КРИТЕРІЙ
ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ**

Серед засобів і знарядь, використовуваних/застосовуваних представниками злочинного світу з метою полегшення і одночасно забезпечення досягнення бажаного злочинного результату особливе місце займає зброя, ефективність злочинного використання якої (з урахуванням її призначення, вражаючих властивостей і спричинених шкідливих наслідків) помітно перевищує результативність застосування при вчиненні кримінальних правопорушень інших засобів і знарядь.

Зазначені негативні переваги зброї перед іншими засобами і знаряддями при їх використанні із злочинною метою помітно підвищують ступінь суспільної небезпеки кримінальних правопорушень, вчинених з її застосуванням і виступають підставами диференціації заходів кримінально-правового реагування на факти використання/застосування із злочинною метою тих чи інших засобів і знарядь.

Разом з тим результати системного аналізу вітчизняного кримінального законодавства дають підстави для виділення в якості самостійної підсистему диференціації кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень з використанням/застосуванням зброї. Такій підсистемі притаманний і специфічний критерій диференціації кримінальної відповідальності, а саме з урахуванням ролі і ступеня впливу факту протиправного використання/застосування зброї на визнання діяння злочинним, що є підставою для наступних двох споріднених диференціацій кримінальної відповідальності за вчинення аналізованих кримінальних правопорушень. Першою такою підставою для диференціації кримінальної

відповідальності, що має два нормативних проявів, є визнання використання/застосування зброї обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочинного діяння. У свою чергу першим проявом цієї підстави виступає визнання факту використання/застосування зброї обов'язковою та єдиною, а отже, і достатньою ознакою об'єктивної сторони діяння, одним із способів його вчинення, що забезпечує досягнення злочинної мети. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 258 КК терористичним актом визнається використання/застосування зброї (як один з безлічі альтернативних способів його вчинення), що створює небезпеку для життя і здоров'я людини чи спричиняє інші наслідки, та вчинене з метою порушення громадської безпеки, залякування населення тощо [1, с. 136]. Другим таким проявом ролі і значення зброї для диференціації кримінальної відповідальності визнається ситуація, при якій використання /застосування зброї, як обов'язкова ознака об'єктивної сторони, впливає на визнання діяння злочинним лише у сукупності з іншою такою ж обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення. Так, згідно ст. 257 КК бандитизмом визнається в першу чергу організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, тобто для визнання наявності бандитизму однієї озброєності недостатньо, а потрібна ще й наявність злочинного угруповання, що об'єднує не менше трьох осіб [1, с. 136]

Разом з тим використання/застосування зброї при вчиненні кримінального правопорушення визнається й ознакою злочинного діяння, що впливає на його кваліфікацію. Наприклад, згідно ч. 4 ст. 296 КК особливо кваліфікованим визнається і хуліганство, вчинене із застосуванням вогнепальної або холодної зброї [1, с. 157–158]

Виокремлена нами підсистема диференціації кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень з використанням/застосуванням зброї включає і кримінально-правове реагування на факти незаконного поводження зі зброєю, яке фактично виконує роль спеціально-кримінологічного заходу запобігання злочинному використанню/застосуванню зброї. Так, ст. 263 КК передбачає відповідальність за носіння, зберігання, придбання, передачу чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської) (ч. 1 ст. 263 КК), а також носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу (ч. 2 ст. 263 КК), а ч. 1 ст. 263-1 КК – за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікацію, незаконне видалення чи зміну її маркування [1, с. 141–142]

На жаль, вимушені констатувати, що виокремлена нами підсистема диференціації кримінальної відповідальності за використання/застосування зброї при вчиненні кримінальних правопорушень знаходиться лише в стадії нормативного упорядкування, що, відповідно, негативно відображається на результатах правозастосовної діяльності. Труднощі в практиці застосування відповідних кримінально-правових норм виникають через їх недосконалість,

у тому числі внаслідок підміни окремих кримінально-правових категорій, яка не супроводжується нормативним тлумаченням.

На підтвердження зазначеного наведемо такий приклад, а саме про включення факту злочинного використання/застосування зброї в якості одного з можливих варіантів загального поняття способу вчинення кримінального правопорушення. Так, згідно п. 12 ч. 1 ст. 67 КК при призначенні покарання обставиною, яка його обтяжує, визнається вчинення злочину загально небезпечним способом [1, с. 31–32], а згідно п. 5 ч. 2 ст. 115 КК кваліфікованим визнається умисне вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб [1, с. 66]. В кримінальному законодавстві України використання/застосування зброї із злочинною метою охоплюється і такою кримінально-правовою категорією, як насильство, небезпечне для життя чи здоров'я особи, що піддалась корисливому посяганню. Так, ч. 1 ст. 187 КК передбачена відповідальність за розбій, тобто напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу або з погрозою застосування такого насильства [1, с. 99]. У свою чергу, вимагання, тобто вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, підлягає кваліфікації за ч. 3 ст. 189 КК [1, с. 100–101]. Разом з тим, як вже підкреслювалося, наведені раніше тлумачення правових категорій «вчинення злочину загально небезпечним способом» і «насильство, небезпечне для життя чи здоров'я особи» являються не нормативними, а науковими, тобто носять суб'єктивний характер. Уявляється, що усунення відмічених недоліків щодо тлумачення правових категорій «вчинення злочину загально небезпечним способом» та «насильство, небезпечне для життя чи здоров'я особи» можливе, принаймні, шляхом запозичення позитивного зарубіжного досвіду у вирішенні цих питань. Наприклад, за ст. 166 КК Республіки Молдови кваліфікованими визнаються незаконне позбавлення волі, поєднане із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи (п. е) та незаконне позбавлення волі, вчинене із застосуванням зброї або інших предметів, які використовуються у якості зброї (п. ф) [2, с. 52]. Або такий приклад, у відповідності із п. 13 ст. 4 («Роз'яснювання окремих термінів Кримінального кодексу») Кримінального кодексу Республіки Білорусь під загально небезпечним способом розуміється спосіб вчинення злочину, який характеризується значною руйнівною силою або іншим способом створює небезпеку загибелі людей, спричинення тілесних ушкоджень, настання інших тяжких наслідків (вибух, підпал, затоплення тощо) [3, с. 47].

Формами ж усунення зазначених недоліків у самому КК, на нашу думку, можуть бути:

а) перерахування найбільш розповсюджених можливих варіантів, охоплених такими загальними поняттями – при визначенні конструктивних ознак конкретного складу злочину (за прикладом визначення поняття терористичного акту);

б) визначення поняття тієї чи іншої правової категорії у примітці (примітках) до конкретної кримінально-правової норми.

У рівній мірі вказані кримінально-правові категорії мають бути передбачені/включені у якості обов'язкових ознак умисного тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК), катування (ст. 127 КК), погрози вбивством (ст. 129 КК), захоплення заручників (ст. 147 КК) тощо.

Одночасно вважаємо, що диспозиція ч. 4 ст. 296 КК повинна включати і скоєння хуліганських дій із застосуванням, пневматичної, газової, травматичної та іншої зброї, призначеної для ураження цілі.

Стосовно ж статей КК, що передбачають відповідальність за незаконний обіг зброї, то вважаємо, що критеріями диференціації кримінальної відповідальності за такі діяння повинні бути визнані, насамперед, вид зброї (з урахуванням її вражаючої властивості), її кількість, вчинення такого злочину у співучасті тощо.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 2 серпня 2018 року (офіц. текст). Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2018, 264 с. (Кодекси України).

2. Уголовный кодекс Республики Молдова (с последними изменениями и дополнениями по состоянию на 14.04.2009). Кишинев, «Lavilat Info» YRL, 2009, 143 с.

3. Уголовный кодекс Республики Беларусь : вступ. ст. А. И. Лукашова, Э. А. Саркисовой, 2-е изд. испр. и доп. Мн. : Тесей, 2001, 312 с.

Задніченко С. І.,

заступник начальника Департаменту документального забезпечення – начальник управління організаційного забезпечення та контролю Національної поліції України

МІЖНАРОДНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Останнім часом Україна докладає значних зусиль щодо реалізації своїх прагнень стати повноправним членом міжнародного та європейського співтовариства, але вимоги до претендентів на членство у Євросоюзі висуваються досить вагомі, одним з основних – це ефективність боротьби з корупцією у державі повинна бути на належному рівні і Україна повинна орієнтуватися на міжнародний досвід. Основними міжнародними організаціями, що мають значення для України у питаннях боротьби з корупцією, є Організація Об'єднаних Націй (ООН), Рада Європи (РЄ), Група держав по боротьбі з корупцією (GRECO) та Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). При цьому перші дві організації визначають міжнародні антикорупційні стандарти, а наступні дві здійснюють